

เมื่อเอ่ยถึงองค์ประกอบสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา อันได้แก่ *การปฏิรูประบบโครงสร้างการศึกษา*

สู่ความเข้าใจใหม่ ในหลักสูตรท้องถิ่น

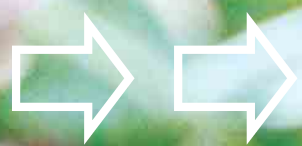
*การปฏิรูปด้านการบริหาร
จัดการศึกษา*

การปฏิรูป

การเรียนรู้และการ

ปฏิรูปหลักสูตร

TOWARDS THE UNDERSTANDING IN LOCAL CURRICULUM

When talking about significant components of education reform i.e. educational structure system, educational management, learning, curriculum, education personnel, even those outside the educational circle can immediately call to their minds that **education reform is the most important** because it is directly involved with children and youths or learners in terms of learners' efficiency, instruction process, focus on learners' potential and differences, as well as creating happy learners with quest for knowledge.

Nevertheless, amid the sluggish flow of education reform, learning reform seems to be most ignored by policy and administration bodies at all levels. This is because learning reform is closely related with curriculum reform and the turning into practice of educational personnel or teachers. Simply stating, this is the most difficult part and depends on teacher quality. This issue has been under controversy. For example, we demand for good and capable teachers while teacher production and development system is still deficient. Teacher welfare or security is lacking and a mechanism to create good and capable teachers does not exist. To the extreme, education reform cannot be separated from each component of the reform. All must be done together in harmony with bureaucratic reform itself.

While education reform is still in such a worrying state, many parties agree that we should focus on the operation level i.e. **teachers and instruction process**. The solution for educational institution or local curriculum, in particular, if pushed for more practice, can become a mainstream. Then local curriculum, with another type of instruction process by not sticking to textbooks and schools, allows participation from people e.g. children and communities.

เมื่อเอ่ยถึงองค์ประกอบสำคัญของ การปฏิรูปการศึกษา อันได้แก่ การปฏิรูป ระบบโครงสร้างการศึกษา การปฏิรูปด้าน การบริหารจัดการศึกษา การปฏิรูป การเรียนรู้ การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูป บุคลากรทางการศึกษา แม้คนที่อยู่นอก วงการศึกษาก็คงนึกได้ทันทีว่า **การปฏิรูป การเรียนรู้นั้นมีความสำคัญที่สุด** ด้วยว่า เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็ก-เยาวชนหรือ ตัวผู้เรียนโดยตรง ทั้งที่ด้วยประสิทธิภาพ ของตัวผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน การให้ความสำคัญแก่ศักยภาพและความแตกต่างของตัวผู้เรียน ตลอดจน การสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุข และมีนิสัยใฝ่เรียนรู้

หากแต่ว่า ในท่ามกลางสายธาร การปฏิรูปการศึกษาที่ไหลเอื่อยเอื่อยอยู่ในเวลานี้ ดูเหมือนการปฏิรูปการเรียนรู้จะเป็นส่วนที่ถูกละเลยและไม่เข้าใจจาก ฝ่ายนโยบายและฝ่ายบริหารในทุกระดับมากที่สุด เนื่องเพราะในความเป็นจริง การปฏิรูปการเรียนรู้สัมพันธ์แนบแน่นอยู่กับการปฏิรูปหลักสูตรและการแปรเป็นการปฏิบัติของบุคลากรทางการศึกษา หรือ ครูเป็นสำคัญ พุดง่าย ๆ คือเป็นงานส่วน ที่ยากที่สุด และผูกติดขึ้นกับคุณภาพของ ครูนั่นเอง ซึ่งประเด็นนี้ก็มิมีวาทะกัณอยู่ เป็นต้นว่า เราเรียกร้องให้มีครูดีครูเก่ง โดยที่ตัวระบบการผลิตและพัฒนาบุคลากร ครูยังบกพร่อง สวัสดิการหรือความมั่นคง ของครูมีน้อย เครื่องมือสร้างครูเก่งครูดี

ก็ไม่มี พุดให้ถึงที่สุดคือ การปฏิรูป การศึกษาไม่สามารถจะแยกเอาการปฏิรูป แต่ละส่วนออกจากกันอย่างที่ดำเนินอยู่ในเวลานี้ และแม้แต่ต้องทำไปพร้อมกัน โดยสอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการ เสียด้วยซ้ำ

ในขณะที่การปฏิรูปการศึกษายังตก อยู่ในอาการน่าเป็นห่วงเช่นนี้ หลายฝ่าย เห็นพ้องกันว่า เราน่าจะหันมาฟังเสียง และให้ความสำคัญกับระดับปฏิบัติการ คือครูและกระบวนการเรียนการสอน ดีกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็น ทางออกเรื่องหลักสูตรสถานศึกษาหรือ หลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งหากผลักดันให้ ถูกปฏิบัติมากขึ้น ๆ จนเป็นกระแสใหญ่ ก็น่าเชื่อว่าหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งต้องมี กระบวนการเรียนการสอนอีกแบบหนึ่ง ไม่ผูกติดกับตำราและโรงเรียน มีลักษณะ เปิดการมีส่วนร่วมแก่คนจำนวนมากทั้งเด็ก และชุมชน แนวทางเหล่านี้จะเป็นเงื่อนไข ใหม่ที่ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้และพัฒนา คุณภาพการเรียนการสอนได้ในที่สุด รวมถึงตัวผู้เรียนเองก็จะเกิดผลสัมฤทธิ์ และทักษะ ความเข้าใจในท้องถิ่น แต่ก็มีอีก...ในความเป็นจริง พระราชบัญญัติ การศึกษาซึ่งเปิดช่องแก่การปฏิรูป การเรียนรู้และการปฏิรูปหลักสูตรโดย กำหนดออกมาเป็น **หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน 2544** หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “หลักสูตร 44” ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ จากครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียน กล่าวคือ

หลักสูตร 44 ซึ่งกำหนดให้มีหลักสูตร

แกนกลาง และหลักสูตรสถานศึกษา อันหมายถึงหลักสูตรแกนกลาง 8 สาขาวิชา ที่กระทรวงศึกษาธิการจัดวางไว้ ได้แก่ (1) คณิตศาสตร์ (2) วิทยาศาสตร์ (3) ศาสนา-วัฒนธรรม (4) สุขศึกษา-พลศึกษา (5) การงานอาชีพ (6) เทคโนโลยี (7) ภาษาต่างประเทศ (8) ศิลปะ โดยหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งโรงเรียนสามารถกำหนดแนวทางเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอนเองนี้ อีกนัยหนึ่งก็คือหลักสูตรท้องถิ่นนั่นเอง และนี่แหละที่เป็นปัญหาและเป็นภาระแก่ครูและโรงเรียนในอันที่จะต้องคิดค้น สร้างใหม่และพัฒนาหลักสูตรนั้นไปให้เหมาะสมแก่ตัวผู้เรียนและชุมชน รวมถึงต้องประยุกต์สร้างสรรค์ บูรณาการเข้าไปสู่หลักสูตรแกนกลาง 8 สาขาวิชาให้ได้ แต่ด้วยเหตุที่ครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการ ยังคงมีกรอบคิดเดิมและความเคยชินต่อการเรียนการสอนแบบเดิมๆ ไม่สามารถสร้างโจทย์หรือสร้างเนื้อหาหลักสูตรใหม่ได้ นี่จึงเป็นที่มาที่กระทรวงศึกษาธิการต้องกำหนดสัดส่วนหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่นเป็น 70 : 30 ไว้เป็นแนวทาง ซึ่งครูและโรงเรียนสามารถยืดหยุ่น ปรับใช้ตามความเหมาะสมได้

อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการเกิดมีหลักสูตรท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นด้าน การพัฒนา การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผล ยังคงมีเงื่อนไขสำคัญที่ความรู้ความเข้าใจของครูและผู้บริหารโรงเรียน นั่นคือ (1) ส่วนใหญ่คิดว่าตนเองจัดอยู่แล้ว ในส่วนของหลักสูตรสถานศึกษาและใน “วิชาการงานอาชีพ” เช่น การจัดให้มีการเรียนการสอนทำอาหาร การเกษตร งานฝีมือ โดยครูเป็นผู้สอนหรืออาจมีการเชิญวิทยากรชาวบ้านเข้ามาสาธิตและผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้นว่า งานฝีมือด้านการทอผ้า จักสาน ทำบายศรี นวดแผนโบราณ, ความรู้การเกษตรก็เช่น การปลูกผัก สมุนไพร (2) ครูผู้สอนคิดหลักสูตรเอาเอง

This direction will be a new condition that makes teachers learn and develop the quality of instruction, eventually. Learners themselves will have outcome with skill and understanding in locality. However, in fact the Education Act has opened up space for learning and curriculum reform by specifying **Basic Education Curriculum B.E. 2544** or generally called “Curriculum 44”, which has yet faced with problems in practice from teachers and school administrators.

Curriculum 44 has specified to have **Core Curriculum** and **Educational Institution Curriculum**. Core Curriculum has 6 subjects planned by the Ministry of Education i.e. (1) mathematics, (2) science, (3) religion and culture, (4) hygiene and physical education, (5) jobs and careers, (6) technology, (7) foreign language, (8) art. As for Educational Institution Curriculum, schools can designate direction, content and instruction process by themselves. In other words, this is **local curriculum** and this is the problem and burden to teachers and schools in creating and developing suitable curriculum for learners and communities. It must also be applied, crated and integrated into the 8 subjects of the Core Curriculum. However, as teachers who are practical operators, still have old thinking framework and

are familiar with old style instruction methods, thereby unable to create new problems or curriculum content. This is why the Ministry of Education has to specify the ratio of Core Curriculum and Educational Institution Curriculum as 70 : 30 as a direction, which is flexible and can be adjusted accordingly.

However, the problem of local curriculum in terms of development, application and evaluation is still dependent on knowledge and understanding of teachers and school administrators, as follows:

1. Most think that they have already arranged the Educational Institution Curriculum and jobs and careers, e.g. cooking, agriculture, handiwork, which are taught by teachers or demonstrated by local experts, in which local knowledge is integrated e.g. cloth weaving crafts, basketry, baisi making, ancient massage, agricultural knowledge e.g. vegetable growing, herbs.

2. Teachers think out the curriculum by themselves or use the original Educational Institution Curriculum continuously taught for a long time.

3. Teachers and schools still have the thinking framework that knowledge and knowledge management is the matter of teachers and schools or has no faith in local knowledge.

“ ในท่ามกลางสายธารการปฏิรูปการศึกษาที่ไหลเอื่อยเฉื่อยอยู่ในเวลานี้ ดูเหมือนการปฏิรูปการเรียนรู้จะเป็นส่วนที่ถูกละเลยและไม่เข้าใจจากฝ่ายนโยบายและฝ่ายบริหารในทุกระดับมากที่สุด

AMID THE SLUGGISH FLOW OF EDUCATION REFORM, LEARNING REFORM SEEMS TO BE MOST IGNORED BY POLICY AND ADMINISTRATION BODIES AT ALL LEVELS.

”

จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

Organize activities for learners to draw from authentic experience; drill in practical work for complete mastery; enable learners to think critically and acquire the reading habit and continuous thirst for knowledge.

หรือใช้หลักสูตรสถานศึกษาเดิมที่สอนต่อกันมานาน (3) ครูและโรงเรียนยังมีกรอบคิดว่า ความรู้และการจัดการความรู้เป็นเรื่องของครูและโรงเรียน หรืออาจไม่มีศรัทธาต่อความรู้ของท้องถิ่น (4) ครูผู้สอนที่ตีโจทย์หลักสูตรท้องถิ่นได้ก็ไม่อยากเพิ่มภาระการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรท้องถิ่นมีความยากในการแสวงหาความรู้และการเข้าหาชุมชน ตลอดจนต้องใช้กระบวนการที่แตกต่าง (5) ผู้บริหารโรงเรียนไม่เข้าใจและไม่สนับสนุน รวมถึงการไม่มีระบบความดีความชอบให้แก่ครูที่มุ่งมั่นหรือมีความสามารถในการจัดหลักสูตรท้องถิ่น (6) โลกทัศน์การศึกษาแบบเดิมที่ทำให้ครูและโรงเรียนให้คุณค่าแก่ความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นหลัก ด้วยเหตุดังนั้น หลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นความหวังว่าจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างคุณค่าแก่การศึกษาที่ดำรงความเป็นไทย) จึงยังคงเป็นน้ำขี้มบ่อทรายที่รอวันหนุ่นเนื่องจากสายธารใหญ่ของการปฏิรูปการศึกษาอยู่นั่นเอง

แต่ในห้วงเวลาเช่นนี้ เรากลับได้พบว่า มีครูและโรงเรียนจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีความเข้าใจและใช้ความเพียรพยายามที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและยึดหลักความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ

เคล็ดไม่ลับในการแปรเป็นการปฏิบัติคือการตีโจทย์ตามสาระมาตรา 24 ใน พ.ร.บ. การศึกษาที่ระบุว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

4. Teachers who can interpret the meaning of local curriculum do not want more teaching burden because local curriculum is difficult in seeking knowledge and community reach. Process used is also different.

5. School administrators do not understand and support. There is no merit system for teachers who are determined or capable of arranging local curriculum.

6. The old educational point of view that makes teachers and schools primarily place value on academic excellence.

As such, local curriculum, which should be a hope that **learning process** that creates value to education to maintain Thainess (independence), is still seeping water waiting to be reinforced by the mainstream of education reform.

(2)

During this period, we have found a number of teachers and schools that understand and endeavor to develop local curriculum to make learners a center and cling to the harmony with community needs. A clue to this practice is to interpret the problem according to the content.

Section 24 of the Education Act states, "In organizing the learning process, educational institutions and agencies shall:

- (1) provide substances and arrange activities in line with learners' interests and aptitudes, bearing in mind individual differences;
- (2) provide training in thinking process, management, how to face various situations and application of knowledge for obviating and solving problems;
- (3) organize activities for learners to draw from authentic experience; drill in practical work for complete mastery; enable learners to think critically and acquire the reading habit and

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน ทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตาม ศักยภาพ กับ มาตรา 29 ที่ ให้สถาน ศึกษา ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของ ชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายใน ชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและ ความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุน ให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน

ดังเช่นที่ กลุ่มโรงเรียนประถมในเขต พื้นที่อำเภอเชียงดาว ได้ผนึกกันเป็น เครือข่าย 43 โรงเรียน เพื่อค้นหาแนวทาง หลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมร่วมกัน โดยใช้ กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือที่จะเชื่อม ร้อยความคิดและความรู้ระหว่างกัน ในชื่อโครงการวิจัย “การพัฒนาหลักสูตร เพื่อท้องถิ่นระดับโรงเรียนในพื้นที่อำเภอ เชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” และชุดคำขวัญ การมีส่วนร่วมกับชุมชนว่า **คืนโรงเรียนให้ ชุมชน** ทั้งนี้ กลุ่มโรงเรียนในโครงการฯ เริ่มต้นจากการระดมความคิดเห็นและ ประเด็นปัญหาต่างๆ จากชาวบ้านในชุมชน แวดล้อมโรงเรียน เพื่อประมวลเป็นโจทย์ ความต้องการของชุมชนแล้วคัดเลือก ประเด็น วางขอบข่ายเนื้อหาของประเด็น นั้นๆ ช่วยกันเสาะหาและประสานงาน ครูชาวบ้านที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ โดยแต่ละประเด็นปัญหาจะมีครูที่ปรึกษา รับผิดชอบร่วมกับครูชาวบ้าน

ความน่าสนใจของโครงการนี้ อยู่ที่ การใช้กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการ มีส่วนร่วมทุกชั้นตอนระหว่างครู ผู้เรียน โรงเรียน และชาวชุมชน ซึ่งต้องใช้เวลาและ

ความตั้งใจจริงในการจัดเวทีประชุม ครั้งแล้วครั้งเล่า ตั้งแต่การให้ความรู้ แก่ชาวบ้านเกี่ยวกับ พ.ร.บ. การศึกษา ฉบับใหม่ สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน รายละเอียดของหลักสูตรการศึกษา เป็นต้น ผลสรุปจากเวทีก็นำไปพัฒนาเป็น แผนการเรียนการสอน ซึ่งในกรณีของ โครงการดังกล่าวนี้ ได้ข้อสรุปว่าชาวบ้าน และผู้เรียนอยากได้วิชาไร่นาสวนผสมและ การจักสาน เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ มีอาชีพหลักคือทำไร่นาสวนผสมและจักสาน ชาวบ้านจึงต้องการให้ “เด็กมีความรู้ ความเข้าใจในอาชีพของพ่อแม่ สามารถใช้ ความรู้ไปพัฒนาอาชีพและช่วยหารายได้ ให้ครอบครัว ที่สำคัญคือให้เด็กได้เรียนรู้ จากวิถีชีวิต ทำให้ใกล้ชิดครอบครัว”

เมื่อเริ่มกระบวนการเรียนการสอน ครู ที่ปรึกษาจะทำหน้าที่ติดต่อประสานกับครู ชาวบ้านแต่ละคนเพื่อกำหนดวันเวลา และ ในแต่ละครั้งก่อนจะพานักเรียนออกไป ครู จะเตรียมเนื้อหา-อุปกรณ์การเรียนการสอน ร่วมกับครูชาวบ้านก่อน เมื่อจบการเรียน ในแต่ละครั้ง ครูที่ปรึกษาจะสรุปการจัด การเรียนการสอน ทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหา และเทคนิค วิธีการ และนำไปงานไปติด บ้ายนิเทศ โดยเด็กจะศึกษาจากใบงาน ได้อีก รวมถึงการกำหนดกิจกรรมให้ทำ ซึ่งหากนักเรียนมีปัญหาก็สามารถปรึกษา ครูที่ปรึกษาหรือกลับไปสอบถามจาก ครูชาวบ้านได้

กลุ่มโรงเรียนในโครงการนี้ เมื่อจัด หลักสูตรท้องถิ่นไประยะหนึ่ง ก็พบ ความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เพราะชาวบ้านเริ่มเชื่อมั่นในความตั้งใจจริง ของครูและประโยชน์ที่ลูกหลานได้รับจึง เข้ามาสนับสนุนและมีบทบาทมากขึ้นๆ ทั้งการเข้ามาจัดหาจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ช่วยกันรวบรวมและจัดทำบันทึกความรู้ พื้นบ้านที่กระจัดกระจาย เป็นต้น นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชาวบ้านจะ พัฒนาไปในเชิงบวก ชาวบ้านที่เข้ามา อาสายังได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นและบูรณาการ ความรู้ในหมู่บ้านเองด้วย เช่น กรณีครู

continuous thirst for knowledge; (4) achieve, in all subjects, a balanced integration of subject matter, integrity, values, and desirable attributes; (5) enable instructors to create the ambiance, environment, instructional media, and facilities for learners to learn and be all-round persons, able to benefit from research as part of the learning process. In so doing, both learners and teachers may learn together from different types of teaching-learning media and other sources of knowledge; (6) enable individuals to learn at all times and in all places. Cooperation with parents, guardians, and all parties concerned in the community shall be sought to develop jointly the learners in accord with their potentiality.” Concurrently, Section 29 states, “Educational institutions in cooperation with individuals, families, communities, community organizations, local administration organizations, private persons, private organizations, professional bodies, religious institutions, enterprises, and other social institutions shall contribute to strengthening the communities by encouraging learning in the communities themselves. Thus communities will be capable of providing education and training; searching for knowledge, data, and information; and be able to benefit from local wisdom and other sources of learning for community development in keeping with their requirements and needs; and identification of ways of promoting exchanges of development experience among communities.”

This is like a group of primary schools in Chiang Dao District that team up into a network of 43 schools to mutually find appropriate local curriculum direction by using research process as a tool to connect ideas and knowledge. The research project called “Local Curriculum Development of Schools in Chiang Dao District of Chiang Mai Project” with the motto of community participation of

ชาวบ้านที่สอนวิชาฟ้อนดาบฟ้อนเจิง (เจิง = เจิงเป็นภาษาท้องถิ่นภาคเหนือ หมายถึงแม่ไม้ศิลปะป้องกันตัวแบบ ล้านนา) ได้เรียนรู้ร่วมกันที่จะประสานท่ารำ ที่แตกต่างกันให้เป็นท่ารำที่ต่อเนื่องกันได้ และในส่วนตัวของนักเรียน ก็พบว่า การเรียนรู้โดยการฝึกฝน ลงมือทำจริง ทำให้เกิดการช่วยเหลือกันและกัน เด็กบางคนร่วมกันประยุกต์ท่ารำและนำ กิจกรรมไปแสดงยังเวทีสาธารณะต่างๆ เป็นผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่ได้รับการชื่นชม

3) อีกกรณีหนึ่งคือ โรงเรียนวัดหนอง หล่ม ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา ที่ดำเนินการพัฒนาและจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2536 ด้วยวิธีการศึกษาชุมชน เนื่องจากพื้นที่เดิมมีการตัดไม้ทำลายป่า มาก เกิดปัญหาความแห้งแล้ง ในที่สุด ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันเป็นคณะกรรมการ ป่าชุมชน ดำเนินการฟื้นฟูรักษาป่าเรื่อยมา เมื่อโรงเรียนวัดหนองหล่มริเริ่มที่จะสร้าง หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยใช้ กระบวนการทำงานร่วมระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน ก็สรุปว่าภูมิปัญญา การจัดการป่าของชาวบ้านเป็นกรณีศึกษา ที่เข้มแข็งที่สุด จึงได้เริ่มทำการวิเคราะห์ หลักสูตร เพื่อจัดสรรเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ สิ่งแวดล้อมในทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยใช้กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ เป็นแกน และเมื่อจัดทำแผนการสอนแล้ว ก็ประสานงานกับชุมชนเพื่อระดมความคิด ความรู้และการมีส่วนร่วม กล่าวได้ว่าเป็นการใช้กระบวนการ “ร่วมคิดร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล” รวมถึงการที่โรงเรียน วัดหนองหล่มแสดงบทบาทเป็นฝ่าย วิชาการ ในการรวบรวมองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ นำความรู้ที่ป้อนกลับไปสู่ ชุมชนและปรับปรุงพัฒนาต่อไป ซึ่งนี่คือ ความคาดหวังของการปฏิรูปการศึกษา ตามมาตรา 29 นั่นเอง

นอกจากความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชาวบ้านจะพัฒนาไปในเชิงบวก ชาวบ้านที่เข้ามาอาสา ยังได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นและบูรณาการความรู้ในหมู่บ้านเองด้วย

THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS AND PEOPLE IS POSITIVELY DEVELOPED. VOLUNTEERING PEOPLE HAVE LEARNED MORE AND INTEGRATE THE KNOWLEDGE AMONG THEMSELVES.

Returning Schools to Communities. Schools in the project started from brainstorming ideas and problems from people in school vicinity to compile as communities. Then certain issues were selected and their substances were charted out. They collaborated to find and coordinate with local teachers who were knowledgeable in those subjects. Each problem issue would be responsible by a counseling teacher and a local teacher. What's interesting about this project is the use of learning and participation processes in every step among teachers, learners, schools and community residents, which required time and real intention in organizing meetings over and over again. This started from giving knowledge to local people about the new Education Act, children and youth situation, details of educational curriculum. Conclusions from the meetings have been used to develop as instruction plan. From this project, it can be concluded that local people and learners want to have the subject of integrated farming and basketry because they are their principal professions. Local people, therefore, want "their children to know and understand their parents' profession and to be able to use the knowledge to develop their profession and earn the income for families.

More importantly, children can learn from their way of life and be more intimate with families." Upon starting the instruction process, counseling teachers would coordinate with each local teacher to specify date and time. Before students are brought out, teachers would prepare content and teaching equipment with local teachers. After finishing each study period, counseling teachers would conclude the learning, in terms of content and techniques or methods. Work sheets would be posted on information board and students would also study from work sheets. Activities would also be specified for implementation. If students face any problem, they can consult with counseling teachers or ask from local teachers. After a period of local curriculum arrangement, schools in this project have found obviously better changes because local people have begun to believe in the intention of teachers and benefits for their children. They are more supportive and play more roles in providing and buying materials and equipment. They help to collect and record scattering local knowledge. In addition, the relationship between teachers and people is positively developed. Volunteering people have learned more and integrate the knowledge among themselves. For example,

คุณูปการสำคัญของหลักสูตรการศึกษาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเช่นนี้คือการได้มาซึ่งตัวความรู้ ที่มีใช้ความรู้สำเร็จรูป หากแต่เป็นความรู้ที่ก่อเกิดขึ้นจากฐานของปัญหาจริงหรือความต้องการร่วม แตกต่างจากความรู้ในห้องเรียนที่เน้นตำรา

Important benefits of educational curriculum born from this process are the obtaining of knowledge, which is not a ready-made one, but the one originated from the problem base, different from content base. It is the knowledge that is a mutual treasure of a lot of people and can sustain in real life.

ต่อมา โรงเรียนได้ร่วมกับชุมชนในการสร้างแนวป้องกันไฟป่าและพื้นที่ปลอดไฟป่าให้เป็น “แหล่งเรียนรู้” สำหรับนักเรียน มีการสร้างจุดศึกษาธรรมชาติระหว่างเส้นทาง 2,500 เมตร และการสื่อความหมายธรรมชาติ การฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีด้านการรักษาป่า เป็นกระบวนการที่นักเรียนจะศึกษาเองก็ได้ หรือมีวิทยากรชาวบ้านนำก็ได้ นับเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง บนฐานความรู้ ความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งไม่ว่าทางโรงเรียนวัดหนองหล่มจะเรียกกระบวนการนี้ว่าเป็นวิธี “กรณีศึกษา” ก็ตาม แต่ก็คือกระบวนการเดียวกันกับการพัฒนา “หลักสูตรท้องถิ่น” ที่ให้ผลลัพธ์คือ การผสมผสานภูมิปัญญา ความรู้ การปฏิบัติ และการถ่ายทอดสายใยของท้องถิ่นที่มีมาแต่อดีต อย่างบ้าน วัด โรงเรียน ให้กลับมา มีบทบาทเข้มแข็งอีกครั้ง

คุณูปการสำคัญของหลักสูตรการศึกษาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเช่นนี้คือ การได้มาซึ่งตัวความรู้ (Knowledge) ที่มีใช้ความรู้สำเร็จรูป หากแต่เป็นความรู้ที่ก่อเกิดขึ้นจากฐานของปัญหาจริงหรือความต้องการร่วม (Problem base) แตกต่างจากความรู้ในห้องเรียนที่เน้นตำรา (Content base) จึงเป็นความรู้ที่มีลักษณะเป็นสมบัติส่วนรวมร่วมกันของคนจำนวนมาก และเป็นความรู้ที่หล่อเลี้ยงดำรงอยู่ในชีวิตจริง โดยตัวความรู้นี้ก็แยกไม่ออกจากความสัมพันธ์ทางสังคม หรือ

กระบวนการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่นั้นๆ และนี่คือกระบวนการเดียวกับการสร้างและการจัดการความรู้ของชุมชน (Local knowledge) ที่อารยธรรมไทยมายาวนาน ก่อนหน้าระบบการศึกษาสมัยใหม่

ดังที่กลุ่มโรงเรียนในโครงการวิจัย “การพัฒนาหลักสูตรเพื่อท้องถิ่นระดับโรงเรียนในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” ได้สรุปความคิดรวบยอดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามกระบวนการเช่นนี้ว่า “เป็นการทำหลักสูตรแบบย้อนกลับ เริ่มต้นจากศูนย์ เป็นการฉีกออกจากระบบราชการ หลักสูตรของเราเกิดขึ้นหลังจากทำการเรียนการสอนจบแล้ว คือลงมือปฏิบัติแล้วจึงประมวลสังเคราะห์ขึ้นเป็นองค์ความรู้ของหลักสูตรนั้นๆ” ผลจากการสังเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นสู่หลักสูตรสถานศึกษา ทำให้กลุ่มโรงเรียนในโครงการได้เอกสารหลักสูตรท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์ ที่นำไปใช้จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร 44 และยังมี การพัฒนา ต่อยอดหลักสูตรนั้นต่อไปได้เรื่อยๆ

และเช่นกันกับที่อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดหนองหล่มเอ่ยปากว่า “หลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดจากกรณีศึกษาของท้องถิ่น ทำให้ครูเองได้เรียนรู้จากชาวบ้านไปพร้อมๆ กับเด็ก ครูไม่ใช่พระเอกอีกต่อไป”

local teachers of Jerng Sword Dance (Jerng = Cherng is northern language, meaning Lanna self protection art) have learned together to collaborate different dance postures to become continuous postures. Student themselves found that learning by practice and actual doing has led to helping one another. Some jointly apply dance postures and perform in many public stages, which is admirable evident output.

(3)

Wat Nong Lom School in Si Bua Ban Subdistrict of Mueang District in Lamphun Province is another case of primary school that has developed and managed environmental science learning since 1993 by community forest **case study**. In the past, the forest in this area was destroyed, creating drought problem. A group of local people thus set up community forest committee to rehabilitate the forest. When Wat Nong Lom School initiated to create environmental science curriculum by using mutual working process among temple, school and community, it was concluded that forest management wisdom of local villagers is the strongest case study. They started to analyze the curriculum to allocate the content related with environment in all experience groups by using experience enhancement subject as a core. After instruction plan is made, cooperation with community is sought to mobilize ideas, knowledge and participation.

4) เราอาจสังเคราะห์ไว้ในที่นี้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีแนวทางเนื้อหาและกระบวนการจัดการเป็น 2 แบบ ดังนี้

	แบบที่ 1	แบบที่ 2
1.	เริ่มจากไม่มีหลักสูตร	เริ่มจากคู่มือหลักสูตร - ตำราที่ขายสำเร็จรูป
2.	ระดมประเด็นจากชาวบ้าน ผู้เรียน	ครูผู้สอนเป็นผู้กำหนดประเด็น
3.	วางแผนการสอนร่วมเสาะหาครูชาวบ้าน	ครูสอนเองตามตำรา
4.	นำนักเรียนออกไปเรียนกับครูชาวบ้าน	เชิญครูชาวบ้านมาสาธิตในห้องเรียน
5.	เรียนจากการปฏิบัติ ทดลอง กิจกรรม	เรียนจากเทคนิค กิจกรรม
6.	ไม่จำกัดเวลาตามคาบเรียน	จำกัดเวลาตามคาบเรียน
7.	นักเรียนได้บรรยากาศบริบทแวดล้อม คุณค่า	นักเรียนเห็นคุณค่าน้อย เรียนเอาคะแนน
8.	ประเมินผลแบบมีส่วนร่วม (ครู ครูชาวบ้าน ผู้เรียน)	ประเมินผลโดยครูผู้สอน
	บทสรุป : <ul style="list-style-type: none"> • เน้น Process (of learning) • ได้คุณค่า 	บทสรุป : <ul style="list-style-type: none"> • เน้น Product (of learning) • ได้เทคนิค

The process of “mutual thinking, practicing and evaluating” is used while Wat Nong Lom School plays the role of academic party in systematically collecting knowledge, feeding that knowledge back to community and developing it. This is the expectation of education reform according to Section 29.

Later, the School cooperated with the community in creating wild fire protection lines and wild-fire free zone as “learning source” for students. Natural study points were created along the 2.5 meter route with nature communication. Forest protection tradition recovery is a process that students can learn by themselves or they can be led by local teachers. This is an actual practice learning process based on local knowledge and needs. Though Wat Nong Lom School may call this process “case study method”, this is the same process as the development of “local curriculum”, that yields the output of integrated wisdom, knowledge, practice and weaving of locality in past i.e. home, temple, school to be strong again.

Important benefits of educational curriculum born from this process are the obtaining of knowledge, which is not a ready-made one, but the one originated from the problem base, different from content base. It is the knowledge that is a mutual treasure of a lot of people and can sustain in real life. This knowledge cannot be separated from social relationship or reaction process of people in the area. This is the same process of creating and managing local knowledge that has long maintained Thai civilization before the modern education system.

Schools in the research project of “Local Curriculum Development of Schools in Chiang Dao District of Chiang Mai Project” concluded the comprehensive ideas in developing local curriculum according to this process as “It’s a retroactive

อย่างไรก็ดี การพัฒนาและการใช้หลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 2 แนวทาง ครูส่วนใหญ่เห็นว่าจำเป็นต้องบูรณาการเข้าสู่ 8 สาระแกนกลาง เพราะครูจะต้องใช้แบบฟอร์มหรือแนวทางการให้คะแนนของกลุ่มหลักสูตรแกนกลางเป็นตัวตั้ง แต่ในส่วนของคุณครูให้ความสำคัญแก่การทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (แบบที่ 1) เห็นว่าไม่มีปัญหาแก่การประเมินผลหรือให้คะแนน เพราะขึ้นอยู่กับข้ออธิบายประกอบการให้คะแนนเป็นสำคัญ อาทิเช่น หากเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องป่าชุมชน ก็สามารถประเมินผลตามหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นหรือวิชาสังคม-วัฒนธรรมได้อยู่แล้ว ทั้งนี้ น่าจะขึ้นอยู่กับความแตกฉานของคุณครูในความเข้าใจหลักสูตรท้องถิ่นเสียมากกว่า

นอกจากนี้ ช่องทางการทำวิจัยในชั้นเรียนตามข้อกำหนดมาตรา 24 (5) ก็ให้อำนาจให้คุณครูใช้เป็นกระบวนการเชิงปฏิบัติการ (Action research) เพื่อค้นหาโจทย์ที่จะเป็นสาระของหลักสูตรท้องถิ่น โดยการให้นักเรียนและชุมชนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมได้ อีกทั้งยังใช้เป็นผลงานทางวิชาการเพื่อการปรับปรุงคุณวุฒิได้อีกด้วย

curriculum making by starting from zero. It's breaking out of the box. Our curriculum occurs after the instruction is over. That is to practice and then collect and synthesize into the knowledge of that curriculum."
The result of synthesizing local curriculum into Educational Institution Curriculum has equipped schools in the project to have a complete local curriculum for their learning management according to Curriculum 44. Further development can also be made to that curriculum.

The principal of Wat Nong Lom School also said, "Local curriculum that is born from the local case study has enabled teachers to learn from villagers together with children. Teachers are no longer heroes."

(4)

We can synthesize here that local curriculum has 2 types of content and management process:

	Type 1	Type 2
1.	Starting from no curriculum	Starting from curriculum manual, ready-made textbooks
2.	Brainstorming issues from villagers, learners	Instructors specify issues
3.	Mutual planning of instruction, seeking local teachers	Instructors teach according to texts
4.	Bringing out students to study with local teachers	Local teachers are invited to demonstrate in class
5.	Studying from practice, experiment, activities	Studying from techniques, activities
6.	No time restraint according to period	Time restraint according to period
7.	Appreciating atmosphere, context, value	Students don't appreciate value, but scores
8.	Participatory evaluation (teachers, local teachers, learners)	Evaluation by instructors
	Conclusion : <ul style="list-style-type: none"> • Focus on process of learning • Obtaining values 	Conclusion : <ul style="list-style-type: none"> • Focus on product of learning • Obtaining techniques

ท่ามกลางบรรยากาศของการถ่ายทอดสิ่งละอันพันละน้อยกับเรื่องเล่าจากอดีต คือกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม ความรู้สำนึกต่อแผ่นดินถิ่นเกิด และเป็น การเพาะเมล็ดกล้าแห่งความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษเราสั่งสมไว้ให้

They have absorbed another kind of attitude toward knowledge amidst the transfer of tiny little stories from the past. This is the process of instilling moral principles, awareness for homeland. It is the cultivation of seedlings of pride in the wisdom their ancestors have accumulated for them.

มีตัวอย่างหลักสูตรท้องถิ่นมากมาย ที่บูรณาการการเรียนเข้าสู่สาระวิชา วิทยาศาสตร์ วิชาสังคม-วัฒนธรรม หรือ การงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่น

* หลักสูตรสีย้อมธรรมชาติจากเส้นฝ้าย โรงเรียนมัธยมปากกลาง จังหวัดน่าน ในบริบทของชุมชนที่มีอุตสาหกรรมพื้นบ้านคือ การทอผ้าจากสีธรรมชาติ ครูจึง ออกแบบการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้แหล่งที่มาของวัสดุธรรมชาติที่ให้สีหลากหลาย กระบวนการสกัดและย้อม ปักจัยที่ส่งผลต่อสีย้อมที่แตกต่าง โดยใช้การทดลองตาม กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

* หลักสูตรหอยเชอร์รี่ โรงเรียนบ้านหนองผักแว่น จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนเกษตรชาวนา ซึ่งมักประสบปัญหาศัตรูพืชคือหอยเชอร์รี่ระบาด ครูจึง ศึกษาทบทวนความรู้เกี่ยวกับหอยเชอร์รี่ ทั้งที่เป็นเอกสารภาษาไทยและภาษา ต่างประเทศ ทำให้ได้ความรู้ทางชีววิทยา ปัญหาด้านสุขภาพและการใช้ประโยชน์ จากหอยเชอร์รี่ ตลอดจนวิธีจัดการกับ หอยเชอร์รี่อย่างยั่งยืน โดยประมวลเป็น ชุดความรู้ของโรงเรียน แล้วบอกรับกลับไปสู่ การระดมความเห็นและการมีส่วนร่วมกับ ชุมชน สามารถผสมผสานความรู้สมัยใหม่ กับความรู้ของชาวบ้าน ขึ้นเป็นหลักสูตร

การเรียนรู้ และยังสร้างรายได้จากการทำ ปุ๋ยหมักจากหอยเชอร์รี่

* หลักสูตรน้ำตกปลิว โรงเรียนทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โรงเรียนตั้ง อยู่ใกล้แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติคือน้ำตก ปลิว ทั้งครูและนักเรียนจึงร่วมกันสำรวจ ข้อมูลทางกายภาพ ทั้งเรื่องคุณภาพน้ำและ สภาพดินต้นเขิน มีการจัดทำแผนที่เส้นทางน้ำ ระยะทางกว่า 17 กิโลเมตร ทำให้ อดบ. ในพื้นที่สนใจจะนำผลงานนี้ไปพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น

ถึงตรงนี้ อาจจะมีข้อสงสัยจาก โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองว่า ในบริบทของศูนย์กลางเมืองเช่น อย่างกรุงเทพมหานคร หรือ หัวเมืองใหญ่อย่างเชียงใหม่ ขอนแก่น ฯลฯ ซึ่งไม่มีชุมชน ทางกายภาพและเป็นไปได้ ยากในการเสาะหาผู้รู้ด้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน จะพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นในแนวทางดังตัวอย่าง ได้อย่างไร?

ก่อนอื่น คงต้องทำความเข้าใจ ความหมายของ “ชุมชน” และ “การมี ส่วนร่วม” เสียก่อนว่าชุมชนในโลกยุคใหม่ ไม่ได้จำกัดแต่เพียงกลุ่มคนที่ตั้งบ้านเรือน ในละแวกเดียวกันอีกต่อไป หากแต่เรายังมี

However, the 2 directions in developing and using local curriculum, according to most teachers, must be integrated into 8 core subjects because teachers must rely on forms or scoring directions of core curriculum. As for teachers who focus on making local curriculum based on participatory process (Type 1) do not see any problem in evaluation or scoring because it largely depends on explanation. For example, if local curriculum is on community forest, it can be evaluated in local science or society-culture subject. This should be dependent on the intellect of teachers in understanding local curriculum.

In addition, channels of research in classroom according to Section 24 (5) allow teachers to use it as action research to find problems that will be substances of local curriculum, by allowing for the participation of students and community villagers. It can also be used as academic works for qualification improvement.

There are many examples of local curriculum that effectively integrate learning into the substances of science, society-culture or profession subjects. For example,

* Natural Dye Color from Cotton Plant Curriculum : Pa Klang Secondary School in Nan Province is in the context of community with local industry i.e. cloth weaving from natural color. Teachers thus designed the learning for students to learn the source of natural materials that give diversified colors, extracting and dying process, factors affecting different dye colors, by using scientific experiment process.

* Cherry Shellfish Curriculum : Ban Nong Phak Waen School in Khon Kaen Province is in the farmer community that usually faces with the pest problem i.e. the spread of

ชุมชนในความหมายใหม่ ที่รวมเอากลุ่มคนที่มีเจตจำนงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน และกระทำการหรือมีกิจกรรมเพื่อเจตจำนงนั้นร่วมกันในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเราอาจเรียกว่าเป็น “ชุมชนโดยเจตนา” (Intentional community) ก็ได้ ดังนั้น โรงเรียนในใจกลางกรุงเทพมหานคร ก็อาจมีชุมชนคือนักเรียนพ่อแม่ผู้ปกครอง ที่มาจากหลากหลายที่ได้ หรือโรงเรียนปรีณชรัลแวลในกลางเมืองเชียงใหม่ ก็อาจมีชุมชนคือวัด หรือ อบจ. หรือพ่อค้าแม่ขายรอบโรงเรียนก็ได้ โดยนัยยะนี้ก็คือ ชุมชนหมายถึงกลุ่มคนนอกเหนือจากครูและโรงเรียน ที่มีความต้องการจะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่เยาวชน ขอแต่เพียงครูและโรงเรียนเปิดพื้นที่ให้แก่ผู้คนหลากหลายนอกรั้วโรงเรียน แล้วค้นหาความต้องการร่วมของเขาเหล่านั้น โรงเรียนอาจจะพบว่า เด็กและผู้ปกครองที่เป็นชนชั้นกลางหรือคนในศูนย์กลางเมืองอยากได้หลักสูตรการละคร หลักสูตรโยคะเพื่อสุขภาพ ฯลฯ ถ้าเช่นนั้นก็พึงเอาความต้องการร่วมนี้เป็นตัวตั้งในการจัดทำพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป ด้วยเหตุว่าหลักสูตรท้องถิ่น ไม่ได้หมายถึงหลักสูตรภูมิปัญญาเท่านั้น และหลักสูตรภูมิปัญญา ก็ไม่ได้หมายถึงความรู้เก่าที่ต้องอนุรักษ์เท่านั้น หากแต่หลักสูตรท้องถิ่นในความหมายที่ถูกตั้งคือ สิ่งที่ชุมชนสนใจใฝ่เรียนรู้ร่วมกัน บนฐานของเจตจำนงร่วมกันว่า จะเป็นการเรียนรู้ที่ให้ความสุขสนองความต้องการ และแก้ปัญหาของกลุ่มร่วมกันได้ หรือพูดง่าย ๆ ว่า หลักสูตรท้องถิ่นก็คือ “ความต้องการร่วม” นั่นเอง

แต่ถ้าหากว่า ความสนใจใฝ่เรียนรู้ของชุมชนของโรงเรียนในศูนย์กลางเมืองคือเนื้อหาด้านภูมิปัญญาเก่า เช่น อยากรู้เรียนศิลปะพื้นบ้าน ล้านนา อยากรู้เรียนหมอลำ ฯลฯ โรงเรียนก็ต้องสร้างกระบวนการในการสรรหาครูภูมิปัญญาหรือผู้รู้จากที่อื่นๆ หรือนำผู้เรียนออกไปสู่ภูมิปัญญาของผู้ชาวบ้านเหล่านั้น

Pomacea insularis (cherry snail). Teachers, therefore, studied and reviewed the knowledge on cherry snails, both in Thai and foreign languages. They gained biological knowledge, health problem and the use of cherry snail, as well as how to manage them in a sustainable manner. They collected this as school knowledge and fed back to brainstorming and participation process with the community, thereby able to integrate modern knowledge with local knowledge. This has become learning curriculum and can create income from organic fertilizer of cherry snail.

* Pliu Waterfall Curriculum :

Thung Song School in Nakhon Si Thammarat is near Pliu Waterfall, a natural learning source. Teachers and students jointly surveyed physical information in terms of water quality and shallowness state. They made a 17-kilometer water flow map, making Tambon Administration Organizations interested in using this work to develop local tourist attraction.

Here, schools in urban areas may wonder that in the context of city center such as Bangkok or large cities like Chiang Mai, Khon Kaen, etc. that do not have physical communities, it may be hard to find local wisdom people to develop local curriculum according to the mentioned directions.

First of all, we need to understand the meaning of “community” and “participation”. Communities of the modern world are not limited to people who live in the same vicinity anymore. We also have communities in the new meaning, which include those with the mutual intention toward the same thing and act or do activities for that intention for some time. This can be called “intentional community”. Therefore, schools in the middle of Bangkok can have communities i.e. students, parents, guardians from many places. Prince Royal School in

Chiang Mai may have the community i.e. temple or Province Administration Organization or merchants around the school. By this sense, community means people apart from teachers and schools that want to participate in managing education for youths. Teachers and schools just open up the space for diversified people outside school fences and search for their mutual needs. Schools may find that children and parents who are middle class or those in town center want to have drama curriculum, yoga for health curriculum. If it is so, these mutual needs should be a base in developing local curriculum because it does not mean wisdom curriculum only and wisdom curriculum does not mean old knowledge for preservation only. Local curriculum in a correct sense is what communities want to learn together on mutual intention that it is the learning that gives happiness, satisfies needs and jointly solve group problems. Or simply speaking, local curriculum is “mutual needs.”

However, if the quest to learn of community and school in city center is the old wisdom e.g. local Lanna dance, Mor Lam, schools must create a process in finding wisdom teachers or experts from other places or take learners to the domiciles of those local experts.

(5)

The proof of local curriculum process clearly indicates that positive impact on learners, instructors and communities is worth sweating. This is like what a teacher said with happiness, “Villagers are amazingly knowledgeable about the locality. I’m a descendant of this community but never have this knowledge. I’m glad to learn with children.” A local teacher couldn’t hold her tears and sobs in a Teacher Salutation Ceremony, “In this life, I just received such a high honor. I’m proud that the school of

บทพิสูจน์ของกระบวนการหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งคิดว่าผลกระทบเชิงบวกที่มีต่อทั้งตัวผู้เรียน ครูผู้สอน และชุมชน คุ่มค่าน่าลงแรงเป็นอย่างยิ่ง เหมือนเช่นที่ครูคนหนึ่งบอกด้วยความสุขใจว่า “ชาวบ้านมีความรู้ในเรื่องของท้องถิ่นอย่างน่าทึ่ง ตัวเองเป็นลูกหลานของชุมชนนี้ แต่ไม่เคยมีความรู้แบบนี้เลย ดีใจที่ได้เรียนได้รู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก” ขณะที่ครูชาวบ้านคนหนึ่งถึงกับหลังน้ำตาคลันสะอื้นในพิธีไหว้ครูของโรงเรียนแห่งหนึ่ง “ในชีวิตนี้เพิ่งจะได้รับเกียรติสูงสุดอย่างนี้ ภูมิใจมากที่โรงเรียนเป็นของชุมชน ให้ลูกหลานได้เรียนเรื่องของชุมชน และจะขอทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลานอย่างสุดความสามารถชั่วชีวิต” และสำหรับเยาวชนผู้เรียนที่ได้ยกมือไหว้ชาวบ้านแต่งตัวหอมช่อ

เพื่อขอเรียนวิชาจักสาน หรือวิชาสมุนไพรอย่างสนุกสนานนั้น แน่ใจว่า เยาวชนได้ซึมซับทัศนคติต่อความรู้ไปอีกแบบหนึ่งท่ามกลางบรรยากาศของการถ่ายทอดสิ่งละอันพันละน้อยกับเรื่องเล่าจากอดีตคือกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม ความรู้สำนึกต่อแผ่นดินถิ่นเกิด และเป็นการเพาะเมล็ดกล้าแห่งความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษเราสั่งสมไว้ให้คุณค่าและความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น จึงเป็นจุดเปลี่ยนของการสร้างกระบวนการทัศนคติใหม่ต่อการศึกษานาชาติ และมีผลผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นจริง อย่างน้อยที่สุด กระบวนการหลักสูตรท้องถิ่นก็ผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเปลี่ยนไปในทางที่ดี ผู้คนในวัยที่แตกต่างหลากหลายทั้งเด็ก ผู้สูงอายุ และคนที่เคยยึดกุมอำนาจทางความรู้อย่างครู กลับมาแนบแน่นและให้ความเคารพศรัทธากันมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนปรับเปลี่ยนวิธีคิด เมื่อโรงเรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน เกิดวัฒนธรรมการถกเถียง การใช้ปัญญาหาทางออกร่วมกัน ชาวบ้านเกิดความตระหนักในตัวตน รู้ความหมายของความรู้พื้นบ้านและวัฒนธรรมที่ถูกละเลย นำมาซึ่งอุดมการณ์ร่วมที่จะขับเคลื่อนการศึกษาของลูกหลานให้เป็นไปในทิศทาง “รู้จักรากเหง้า เท่าทันโลกาภิวัตน์” ซึ่งนี่คือพลังของการศึกษาเพื่อคนทั้งมวล และคนทั้งมวลมีส่วนร่วมเข้าร่วมในการศึกษาของชาติ อันเป็นเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การศึกษาคือเครื่องมือพัฒนาประชากรได้อย่างแท้จริง และที่สำคัญกระบวนการของหลักสูตรท้องถิ่น นำมาซึ่งกระบวนการพลิกฟื้นชุมชน จากความอ่อนแอหมดศักดิ์ศรีหมดพื้นที่ทางสังคม ได้กลับมาหยดเย็นเป็นสง่า พื้นที่ศักดิ์ภาพที่เคยมี (Empowerment) อันเป็นรากฐานของชุมชนเข้มแข็ง และสังคมเข้มแข็ง

นี่คงพูดได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นคือพลานุภาพแห่งกระสุนที่ยิงนัดเดียวได้นกหลายตัวมีผลหลายต่อ

the community lets children study community stories. I will transfer knowledge to them at my best ability till the end of my life.” And for youth learners who pay respect by wai villagers in their shabby dresses to ask to learn basketry or herbs subjects with fun, it is certain that they have absorbed another kind of attitude toward knowledge amidst the transfer of tiny little stories from the past. This is the process of instilling moral principles, awareness for homeland. It is the cultivation of seedlings of pride in the wisdom their ancestors have accumulated for them.

Value and significance of local curriculum is the turning point of creating new paradigm of the country's education. They have materialized education reform. At least, local curriculum process has changed relationship between schools and communities in a positive way. People of different ages, ranging from children, the elderly to those who once dominated knowledge authority like teachers, have become more intimate with more respect and faith to one another. School administrators have changed their thinking methods. When schools join hands with communities, the culture of debate and the use of wisdom to find solution are created. People realize their own identity and know the meaning of local knowledge and culture, which has been ignored. This has led to mutual ideology to drive their children's education to “know the roots, keep pace with globalization.” This is the power of education for all and all participation in national education, which is the will of education reform so that education can be a real tool for citizen development. Above all, local curriculum process has brought about community revival process, from weakness, no pride and no social space back to strength.

Local curriculum can be said to be the power of one stone hitting several birds.